

Tribunal federal – la dretgira suprema da la Svizra

■ Il Tribunal federal è l'instanza giudiziala la pli auta da la Confederaziun per dumondas dal dretg civil, dal dretg penal, dal dretg administrativ e dal dretg costituzional. El represchenta d'asper l'Assamblea federala (la legislativa) ed il Cussegl federal (l'executiva) la pussanza giudiziala (la giudicativa). Il Tribunal federal è independent e sustatist sulettamain a la lescha. En la sedia principala dal Tribunal federal a Losanna lavuran las duas secziuns da dretg public, las duas secziuns da dretg civil e la secziun da dretg penal. Las duas secziuns da dretg social sa chattan a Lucerna. Suenten la reforma da la giustia l'onn 2000 èn vegnids furmads supplementarmain il Tribunal penal federal cun la sedia a Bellinzona; il Tribunal administrativ federal cun la sedia a Son Gagl ed il Tribunal federal da patentas ch'ha medemamain sia sedia a Son Gagl. La giurisdicziun superiura vegn fatga dal Tribunal federal a Losanna ed a Lucerna. Ils tribunals a Bellinzona ed a Son Gagl servan sco tribunals federals d'emprima istanza.

Il Tribunal federal da patentas ch'ha medemamain sia sedia a Son Gagl. La giurisdicziun superiura vegn fatga dal Tribunal federal a Losanna ed a Lucerna. Ils tribunals a Bellinzona ed a Son Gagl servan sco tribunals federals d'emprima istanza.

Il Tribunal federal sco ultima istanza

Il Tribunal federal decida en ultima istanza davart dispitas giuridicas tranter singuls burgais, tranter burgais ed autoritads statalas sco er tranter la Confederaziun ed ils chantuns. En questa rolla è el en general competent per tut las domenas dal dretg: il dretg civil e penal, il dretg da scussion e da concurs sco er il dretg statal ed administrativ inclusiv il dretg d'assicuraziun sociala. Il Tribunal federal è surtut er responsabel per la protecziun dals dretgs costituzionals da las burgaisas e dals burgais.

Perquai n'arivan quasi naginas proceduras giudizialas en emprim'istanza a «Losanna» u a «Lucerna». Per las proceduras d'emprima istanza èn il pli savens competents las dretgiras districtualas, ch'han tut tenor chantun in auter num, ubain las autoritads chantunales per la giurisdicziun administrativa. Per tut las dumondas dal dretg civil e penal èn ils chantuns obligads da porscher ultra da l'emprima istanza er anc ina segunda istanza giudiziala superiura. En il dretg public servan las dretgiras administrativas e las dretgiras d'assicuranzas socialas dals chantuns sco preinstanzas dal Tribunal federal. Er a nivel federal datti cun paucas excepziuns autras preinstanzas giudizialas avant il Tribunal federal.

L'interpretaziun dal dretg stat en il center

L'activitad dal Tribunal federal n'è betg la medema sco l'activitad da las dretgiras chantunales e dals tribunals federals d'emprima istanza. Els derschaders federals n'erueschan betg da nov ils fatgs; quels pon mo vegnir curregids dal Tribunal federal, sche la preistanza ha fatg sbagls gravants eruid ils fatgs u sch'els èn vegnids eruids a basa da proceduras illegalas. En general

sa limiteschan ils derschaders ad analisar las dumondas giuridicas. Il Tribunal federal procura ch'il dretg federal vegnia appligà unitarmain e che las reglas statuidas dal dretg federal vegnian resguardadas en la legislaziun, en l'execuziun dal dretg ed en l'interpretaziun dal dretg. Cun sia giurisdicziun contribuescha il Tribunal federal al svilup dal dretg ed a sia adattaziun a novas circumstanzas.

Quatter geners da recurs mainan al Tribunal federal

Las persunas che fan plant han a disposiziun essenzialmain quatter geners da recurs per appellà al Tribunal federal: ils trais recurs unitars (recurs en fatgs civils, recurs en fatgs socials, recurs en fatgs dal dretg public) ed il recurs costituzional subsidiar. Cun ils trais recurs unitars pon ins far plant cunter in'execuziun fallada dal dretg e cunter ina violaziun da dretgs costituzionals. Quai facilitescha la procedura giudiziala per las persunas che fan plant. Sch'i na dat nagina giustificaziun per in recurs unitar, pon ins far plant cunter sentenzias chantunales cun in recurs costituzional subsidiar. Cun quest gener da recurs pon ins far plant unicamain cunter ina violaziun da dretgs costituzionals.

Elecziun ed organizaziun

L'Assamblea federala elegia las derschaders ed ils derschaders dal Tribunal federal tenor criteris linguistics, regionalis e politics; la durada d'uffizi munta a sis onns. Tranter ils derschaders ordinaris elegia l'Assamblea il president dal Tribunal federal ed in vicepresidente. L'elecziun vala per dus onns, ina reelecziun è pussaivla in'unica giada.

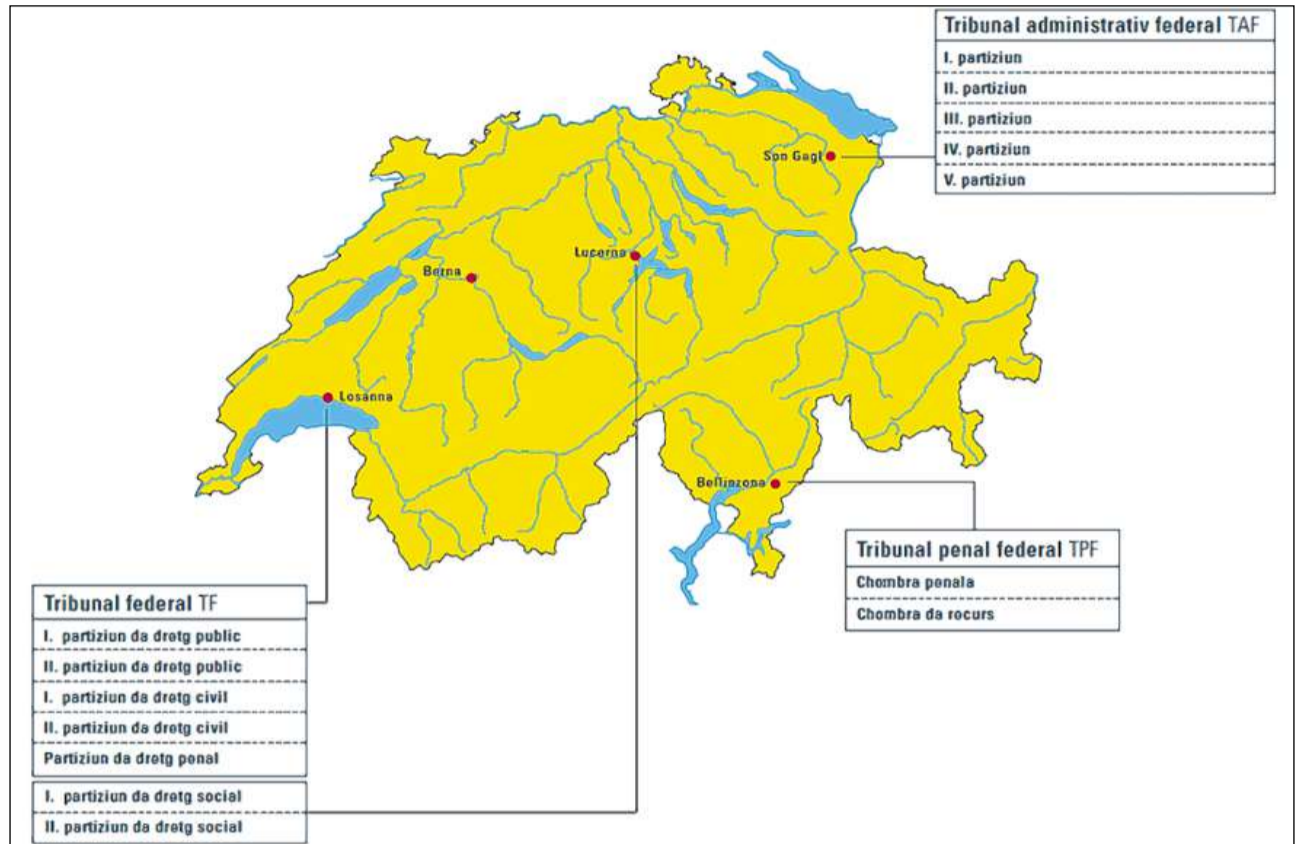
Il president maina la dretgira collectiva ed el represchenta il Tribunal vers anora. Ses suppleant è il vicepresidente u, sche quel n'è betg disponibel, il derschader cun ils pli blers onns da servetsch. Sche dus derschaders han il medem dumber d'onns da servetsch, decida la vegliadetgna.

Ils derschaders federals e derschaders accessorics vegnan sustegnids dad actuars da dretgira che collavureschan vi da las sentenzias sco consulents.

Ina sentenzia da trais, per part da tschintg derschaders

Las partiziuns dal Tribunal federal formuleschan lur sentenzias normalmain cun trais derschaders. Sch'i sa tracta d'ina dumonda giuridica da basa ubain sch'in derschader pretenda quai, collavureschan tschintg derschaders per formular ina sentenzia.

En la gronda maiortad dals cas vegn la sentenzia chattada en ina procedura circulara. La premissa è che tut ils derschaders partecipads sajan d'accord cun il sboz da la sentenzia. Ina deliberaziun publica da la sentenzia datti, sch'els derschaders partecipads n'èn betg da la medema opiniun, sch'el president da la partiziun decretescha quai u sch'in derschader pretenda quai. En quel cas delibereschan e voteschan ils derschaders publicamain davart la sentenzia, quai ch'è probablmain unic en l'entir mund. Mintga derschader e mintga derschader exprima si'opiniun davart il cas en

Dapi la reforma dal 2000 èn vegnidas creadas sper il Tribunal federal a Losanna e Lucerna er preinstanzas a Bellinzona e Son Gagl (incl. Tribunal federal da patentas a partir dal 2012).

preschientscha da las parts pertutgadas, da las medias e dal public e commentescha las opiniuns da ses collegas e da sias collegas. Sch'els derschaders na vegnan betg da sa cuvegner durant la seduta, prendan els ina decisiun da maiortad.

Las novas preinstanzas dal Tribunal federal

Suenten l'uschenumnada «reforma da la giustia» ch'il pievel svizzer ha acceptà l'onn 2000 cun gronda maiortad, èn vegnidas creadas novas preinstanzas dal Tribunal federal per dumondas dal dretg penal e dal dretg administrativ: il Tribunal penal federal (2004), il Tribunal administrativ federal (2007) ed il Tribunal federal da patentas (2012). Las decisiuns da quests tribunals federals d'emprima istanza pon per part vegnir contestadas davant il Tribunal federal. Tut ils trais tribunals d'emprima istanza sustattattan a la surveglianza administrativa dal Tribunal federal.

Il Tribunal penal federal sa cumpona d'ina chombra penala e d'ina chombra da recurs. La chombra penala giuditgescha en emprima istanza ils fatgs penals che tutgan tar la giurisdicziun federala. La chombra da recurs decida davart recurs cunter disposiziuns ed acts processuals da la Procura publica federala, da la Polizia criminala federala sco er en fatgs che pertutgan il dretg penal administrativ. Ultra da quai giuditgescha ella conflicts da competenzaa tranter las autoritads da persecuziun penala dals differents chantuns u tranter las autoritads da persecuziun penala chantunales e federalas.

L'incumbensa principala dal Tribunal administrativ federal è da decider en cas da dispitas dal dretg public en il sector da competenzaa da l'administraziun federala. Quai cumpiglia er ils recurs cunter decisiuns d'instanzas federalas u – excepziunal-

main – chantunales e plants tractads en emprima istanza che sa basan sin il dretg administrativ federal.

Il Tribunal federal da patentas giuditgescha las dispitas dal dretg civil areguard patentas sco tribunal d'emprima istanza, empè dals tribunals chantunals ch'eran fin ussa competents en quest sector. El è l'unic tribunal competent per dumondas da la violaziun e da l'effectiv dal dretg. Er ulteriurs plants civils ch'han in connex cun patentas pon vegnir purtadas al Tribunal federal da patentas, per exempel plants areguard contracts da licenza per patentas u rectificaziuns d'ina patenta.

In cas concret: dal delict fin a la condemnaziun legalmain valaivla

Il fanadur 2002 è vegni arrestà l'ambassadur svizzer da Luxemburg, perquai ch'el vegniva suspectà d'avair retschet, sut cundiziuns dubiusas, totalmain 2,4 milliuns francs d'ina banda da traffitgants da drogas e d'avair transferì ina part dals daners sur agens contos da banca. La Procura publica federala e la Polizia criminala federala han sinaquai instradà ina procedura d'inquisiziun giudiziala. Cunquai ch'è sa rinforzà il suspect che l'accusà haja commess il delict, ha la Procura publica federala transmess las actas a l'Uffizi federal d'inquisiziun per l'uschenumnada inquisiziun preliminar. Suenten avair fatg la lavur da scleriment necessaria, ha l'Uffizi returnà las actas ensemble cun il rapport final a la Procura publica federala.

Sin fundament dals indizis suffizients cunter l'accusà, ha la Procura publica federala purtà plant al Tribunal penal federal. Suenten avair retschet l'acta d'accusaziun ha il president da la Chombra penala fixà per l'accusà ed il donnegià in termin d'inoltrar mussaments da cumprova. Alura ha el decidì tge mussaments ch'el veglia acceptar, ha fixà il lieu ed il temp da la tractativa principala ed ha emess ina citaziun. Ils 9 da martg 2005 ha cumenzà la tractativa principala en la sedia dal Tribunal penal federal a Bellinzona. En consideraziun da la paina pussaivla sa cumponiva il Tribunal da trais derschaders e d'in actuar cun vusch consultativa. Sin fundament da las actas e dal resultat da la tractativa principala ha il Tribunal accusà l'antier ambassadur ils 6 da zercladur 2005 da la lavada qualifitgada da daners suspectus, da la sfalsificaziun da documents, da l'appropriaziun nunlubida e dal donnegiamment dals crediturs. Il Tribunal al ha percurter acquità da l'accusaziun d'avair sustegnì u participà ad in'organizaziun criminala.

Cunter questa decisiun ha l'accusà purtà plant al Tribunal federal. Quel ha confermà cumplainmain la sentenzia cun excepziun da la sfalsificaziun da documents en trais cas. Ils 4 d'avrigl 2006 ha il Tribu-

nal penal federal decidì en ina nova sentenzia sur dals puncts renviads. Perquai ch'in ulterior recurs da l'accusà è restà senza success, è entrata en vigur la sentenzia dal Tribunal penal federal.

Il context europeic

La Convenziun europeica dals dretgs umans è en vigur dapi l'onn 1953. Ella protegia a nivel europeic ils dretgs umans da basa. La Svizra è commembra dal Cussegl da l'Europa dapi l'onn 1963 e sto perquai garantir ils dretgs umans tenor questa convenziun. Suenten ina sentenzia dal Tribunal federal po ina partida implitgada en in process laschar giuditgar sut tschertas cundiziuns dal Tribunal europeic dals dretgs umans a Strasbourg, sche questa sentenzia violescha forsa la Convenziun europeica dals dretgs umans.

Sectors da dretg

Entaifer il dretg vegn differenzià tranter il dretg privat (numnà per regla dretg civil) ed il dretg public.

Il dretg civil reglescha las relaziuns tranter singuls subjects dal dretg (persunas naturalas e persunas giuridicas) ch'èn giuridicamain da medema posiziun. En il dretg civil èn fixadas las reglas fundamentalas davart persunas, chaussas e las relaziuns tranter creditor e debitor (obligaziuns). Tar il dretg privat en il vast senn dal pled tutga er il dretg commercial, il dretg da lavur, il dretg da locaziun e.a.

Il dretg public reglescha las relaziuns tranter ils purtaders da la pussanza publica e singuls subjects dal dretg. Al dretg public appartegnan er tut las materialias da dretg che tractan l'organizaziun e la funcziun dal stadi. Ils sectors dal dretg public ils pli impurtants èn il dretg internaziunal, il dretg costituzional e statal, il dretg administrativ, il dretg social ed il dretg da taglia. In ulterior sector dal dretg public, che cumpara dentant savens sco atgna partiziun sper il dretg civil ed il dretg public, furma il dretg penal.

La preschentsaziun:

Dossier «Tribunal federal»

Dapli infurmaziuns:

chatta.ch/?hiid=2732
www.chatta.ch

Sedia dal Tribunal federal a Losanna.